

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ПРОГРАМА АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ
ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА
Туризм

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
за спеціальністю 242 Туризм
галузь знань 24 Сфера обслуговування

Полтава, 2022

Програма атестаційного екзамену для здобувачів вищої освіти освітньо-професійної програми Туризм першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 242 Туризм галузі знань 24 Сфера обслуговування, набору 2022 року

ВНЕСЕНО кафедрою фінансів, банківської справи та страхування Полтавського державного аграрного університету 01 вересня 2022 р., протокол № 1.

Розробники:

1. Тютюнник Юрій, к.е.н., доцент, гарант ОПП Туризм, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування.
2. Зоря Олексій, д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування.
3. Єгорова Олена, к.е.н., доцент, голова ради з якості вищої освіти спеціальності Туризм, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування.
4. Рудич Алла, к.е.н, доцент, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування.

СХВАЛЕНО радою з якості вищої освіти спеціальності Туризм Полтавського державного аграрного університету 01 вересня 2022 р., протокол № 1.

ЗМІСТ

ВСТУП	ст. 4
ЗМІСТ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН, ЯКІ ВХОДЯТЬ ДО АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ	6
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ	18

ВСТУП

Атестація здобувачів вищої освіти освітньо-професійної програми Туризм першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 242 Туризм галузі знань 24 Сфера обслуговування набору 2022 року здійснюється відповідно до Закону України «Про вищу освіту», освітньо-професійної програми Туризм першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 242 Туризм галузі знань 24 Сфера обслуговування, навчального плану та робочого навчального плану.

Технічне забезпечення атестації здобувачів вищої освіти освітньо-професійної програми Туризм першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 242 Туризм галузі знань 24 Сфера обслуговування набору 2022 року здійснюється відповідно до Положення про атестацію здобувачів вищої освіти у Полтавському державному аграрному університеті та Програми атестації здобувачів вищої освіти освітньо-професійної програми Туризм першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 242 Туризм галузі знань 24 Сфера обслуговування.

Відповідно до Програми атестації здобувачів вищої освіти освітньо-професійної програми Туризм першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 242 Туризм галузі знань 24 Сфера обслуговування набору 2022 року атестація здобувачів вищої освіти здійснюється у формі публічного захисту кваліфікаційної роботи та атестаційного екзамену.

Мета атестаційного екзамену – перевірити рівень досягнення результатів навчання та сформованості програмних компетентностей, визначених Стандартом вищої освіти за спеціальністю 242 Туризм галузі знань 24 Сфера обслуговування для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти та освітньо-професійною програмою Туризм першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 242 Туризм галузі знань 24 Сфера обслуговування.

Для проведення атестації здобувачів вищої освіти освітньо-професійної програми Туризм першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 242 Туризм галузі знань 24 Сфера обслуговування набору 2022 року створюється екзаменаційна комісія. Головою екзаменаційної комісії може призначатися гарант освітньої програми, фахівець-роботодавець (стейкхолдер) або науково-педагогічний працівник у галузі туризму.

До проходження атестації допускаються здобувачі вищої освіти, які повністю виконали навчальний план першого (бакалаврського) рівня вищої освіти набору 2022 року.

Атестаційний екзамен передбачає виконання комплексу атестаційних завдань. Засобами оцінювання рівня досягнення результатів навчання та сформованості програмних компетентностей є: теоретичні (тестові) та практичні (комплексні ситуаційні) завдання. Формою проведення атестаційного екзамену є поєднання письмової, усної та інтерактивної (з використанням засобів інформаційних технологій) форм.

Інформаційною базою формування засобів об'єктивного контролю ступеня досягнення кінцевих цілей освітньо-професійної підготовки є зміст

програм навчальних дисциплін, що формують результати навчання та систему компетентностей бакалавра з туризму і виносяться на атестацію.

Засоби об'єктивного контролю формуються шляхом структурної композиції змісту навчальних дисциплін, що визначають результати навчання та систему компетентностей фахівця і виносяться на атестацію (наведені у навчальному плані підготовки здобувачів вищої освіти освітньо-професійної програми Туризм першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 242 Туризм галузі знань 24 Сфера обслуговування).

Під час атестаційного екзамєну здобувач вищої освіти повинен продемонструвати належний рівень досягнення результатів навчання та сформованості програмних компетентностей, визначених Стандартом вищої освіти за спеціальністю 242 Туризм галузі знань 24 Сфера обслуговування для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти та освітньо-професійною програмою Туризм першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 242 Туризм галузі знань 24 Сфера обслуговування.

Заклад вищої освіти забезпечує дотримання правил і процедури проведення атестаційного екзамєну шляхом:

- уніфікації умов проведення, засобів оцінювання, методик оброблення результатів та форм їхнього подання;
- інформаційно-консультаційної та психологічної підготовки здобувачів вищої освіти до атестаційного екзамєну;
- використання критеріїв об'єктивного оцінювання.

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН, ЯКІ ВХОДЯТЬ ДО АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

1. ЕКОНОМІКА ТУРИЗМУ

Тема 1. Місце та роль туризму в економічній системі.

Туристична діяльність. Сфера туризму. Роль сфери туризму в економічній системі. Об'єкти та суб'єкти економіки туристичного бізнесу. Підходи у сфері туризму на мікро- та макроекономічному рівнях. Туристична інфраструктура. Туристичний ринок. Туристична індустрія. Показники мікро- та макроекономіки у сфері туризму. Позитивні та негативні фактори розвитку туризму. Стан і перспективи розвитку туристичного бізнесу в Україні.

Тема 2. Особливості підприємницької діяльності в туристичному бізнесі.

Підприємство як суб'єкт економіки. Підприємництво як фактор виробництва. Туристичне підприємство. Сутність підприємницької діяльності в туризмі. Принципи підприємницької діяльності в туристичному бізнесі. Функції підприємництва в туризмі. Туристичний бізнес. Формування та збут туристичного продукту. «Правила гри» у туристичній сфері. Правові основи організації та особливості туристичного бізнесу в Україні. Ресурсне забезпечення туристичної діяльності. Перспективи розвитку.

Тема 3. Економічна стратегія в управлінні туризмом.

Сутність та роль підприємницької стратегії в туристичному бізнесі. Розробка економічної стратегії та стратегічна альтернатива. Етапи формування економічної стратегії. Економічне управління. Стратегічне управління. Зовнішнє середовище та довгострокові цілі. Стратегія виживання. Стратегія стабілізації. Стратегія розвитку.

Тема 4. Туристичний продукт.

Попит та пропозиція у сфері туризму. Туристичний продукт. Туристична послуга. Потік туристів. Основні елементи туристичного бізнесу. Процеси обслуговування туристичних маршрутів. Ціноутворення у сфері туризму. Нецінова складова. Ринок туристичного продукту. Класифікація туристичних ринків. Попит. Пропозиція. Купівля та продаж туристичного продукту. Туристичні послуги. Методи планування продажу туристичного продукту. Запас фінансової міцності підприємства.

Тема 5. Виробнича програма підприємств туристичного бізнесу.

Виробнича програма туристичного підприємства. Головні принципи розробки виробничої програми. Показники аналізу та планування виробничих програм туристичного підприємства. Якість обслуговування туристів. Моніторинг якості обслуговування туристів.

Тема 6. Виробнича програма та товарооборот підприємств харчування туристів.

Виробнича програма підприємств харчування туристів. Економічна сутність і види діяльності підприємств харчування. Класифікація підприємств харчування в туристичній сфері діяльності. Особливості потреб в туризмі. Товаро-

оборот підприємств харчування. Виробнича потужність підприємств харчування. Валовий товарооборот підприємств харчування. Плани товарообороту підприємств харчування для задоволення потреб туристів.

Тема 7. Стан та ефективність використання трудових ресурсів у туристичному бізнесі.

Трудові ресурси підприємств туристичного бізнесу. Кадровий потенціал підприємства. Показники оцінки кадрового забезпечення. Показники руху (обороту) трудових ресурсів туристичного підприємства. Середньооблікова чисельність штатних працівників. Показники обороту (зміни) кадрового складу підприємства. Показники ефективності використання трудових ресурсів підприємств туристичного бізнесу. Мотивація праці. Заробітна плата. Оплата праці в туристичному бізнесі України. Планування витрат на оплату праці туроператорів і турагентів.

Тема 8. Формування та напрями використання доходу туристичних підприємств.

Сутність і роль доходу підприємств туристичного бізнесу. Формування доходу в туристичному бізнесі. Джерела формування доходу туроператорів і турагентів. Моніторинг доходу туристичного підприємства. Стратегічне формування доходу туристичного підприємства. Оптимізація доходу туристичних підприємств. Шляхи збільшення доходів туристичних підприємств.

Тема 9. Формування прибутків та витрати туристичних підприємств.

Склад і структура витрат туроператора і турагента. Класифікація витрат за видами діяльності туроператора. Ціна туристичного продукту та калькулювання собівартості. Планування витрат туристичних підприємств. Прибуток. Джерела отримання прибутку. Види прибутку підприємств. Показники прибутку та рентабельності підприємств туристичного бізнесу. Стратегія економічного управління прибутком туристичного підприємства. Основні напрями розподілу прибутку підприємства.

Тема 10. Рух грошових коштів на підприємствах туристичного бізнесу.

Сутність, роль і види грошових потоків. Потоки туристичних послуг і рух грошових коштів. Класифікація грошових потоків підприємства. Планування руху грошових коштів туристичного підприємства. Методи оптимізації руху грошових коштів. Фактори впливу на рух грошових коштів туристичного підприємства. Ефективні заходи залучення грошових коштів в діяльності підприємств туризму. Показники ефективності планових грошових потоків. Дефіцит грошових коштів підприємства. Оптимізація надлишкового грошового потоку. Максимізація чистого руху грошових потоків.

Рекомендована література:

1. Алієва-Барановська В. М., Дахно І. І. Міжнародний туризм : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2020. 344 с.
2. Білецька Л. В., Білецький О. В., Савич В. І. Економічна теорія (Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка). Київ : Центр учбової літератури, 2019. 664 с.

3. Бондаренко Л. А. Інструменти підвищення якості туристичних послуг в умовах конкуренції. *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна*. Серія: Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. 2021. Вип. 13. С. 167-173. DOI: 10.26565/2310- 9513-2021-13-17.
4. Головня О. М., Ставська Ю. В. Міжнародний туризм : навч. посіб. Вінниця : ТОВ «Друк», 2020. 316 с.
5. Дехтяр Н. А. Світовий ринок туристичних послуг і пріоритети розвитку туризму в Україні : монографія. Харків : Лібуркіна Л. М., 2021. 469 с.
6. Заворуєва О. С. Удосконалення стратегії управління розвитком туристичної галузі України: дис. канд. екон. наук: 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. Запоріжжя : Класичний приватний університет, 2019. 205 с.
7. Захарченко О. В., Барановська М. І., Козак Ю. Г., Курмиженко В. В. та ін. Основи економічної теорії : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 264 с.
8. Іванілов О. С. Економіка підприємства : підручник. 2-ге вид. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 728 с.
9. Каткова Т. І. Статистичний аналіз ринку туристичних послуг України. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. Серія економічна. Серія юридична. 2021. Випуск 30. С. 159-164. URL: <file:///C:/Users/USER/Downloads/159-164.pdf>.
10. Левицька І. В., Басюк Д. І., Климчук А. О., Тарасюк Г. М., Москвічова О. С. Економіка туризму : навч. посіб. Житомир, 2020. 488 с.
11. Мальська М. П. Економіка туризму: теорія та практика : підручник. Київ : ЦУЛ, 2019. 544 с.
12. Мальська М. П., Рутинський М. Й., Білоус С. В., Мандюк Н. Л. Економіка туризму : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2020. 544 с.
13. Мацелюх Н. П., Максименко І. А. Історія економіки та економічної думки. Політична економія. Мікроекономіка. Макроекономіка : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 382 с.
14. Мелконян Д. В., Яворська В. В. Статистика в туризмі : навч. посіб. Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2021. 195 с.
15. Перспективи розвитку туризму в Україні та світі: управління, технології, моделі : колективна монографія / за наук. ред. проф. Л. Ю. Матвійчук. Луцьк : ІВВ Луцького НТУ, 2019. 320 с.
16. Підлужна О. Б., Колос З. В. Конкурентоспроможність в туризмі як провідний напрям сталого розвитку. *Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва*. Серія «Економічні науки». 2019. № 1. С. 469-477. URL: https://visen.knau.kharkov.ua/20191_45.html.
17. Уварова Г. Ш. Роль туризму у просуванні національного і регіональних брендів України. *Держава, регіони, підприємництво: інформаційні, суспільно-правові, соціально-економічні аспекти розвитку* : матеріали III Міжнародної конференції (м. Київ, 2-3 грудня 2021 р.). Київ : Університет «КРОК», 2021. URL: <https://conf.krok.edu.ua/SRE/SRE-2021/paper/view/854>.
18. Уварова Г. Ш. Шляхи модернізації регіонального туризму в Україні

на сучасному етапі. *Регіональний туризм: сучасний стан та шляхи оптимізації* : матеріали І-ї Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 2 квітня 2021 р.) / Університет «КРОК». Київ : Університет «КРОК», 2021. С. 124-127. URL:<https://conf.krok.edu.ua/RT/RT/paper/view/469>.

19. Юхновська Ю. О. Конкурентний потенціал туристичної галузі України: проблеми та перспективи. *Universum View 13. Economics and management* : міжнародна науково-практична конференція. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2019. С. 215-218.

20. Юхновська Ю. О. Синергетична стратегія як основа управління розвитком потенціалу туристичної галузі України. *Туристичний та готельно-ресторанний бізнес: світовий досвід та перспективи розвитку для України* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів та вчених (м. Одеса, 10 квітня 2019 р.) / Одеський національний економічний університет. Одеса : ОНЕУ, 2019. С. 150-153.

21. Global tourism sees upturn in Q3 but recovery remains fragile. UNWTO. November 2021. URL: <https://www.unwto.org/taxonomy/term/347>.

22. UNWTO Tourism Highlights, 2019 Edition. URL: <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284421152>.

2. СІЛЬСЬКИЙ ЗЕЛЕНИЙ ТУРИЗМ

Тема 1. Сутність та концепція сільського зеленого туризму.

Сутність сільського зеленого туризму: основні дефініції. Екологічний туризм, сільський туризм, агротуризм. Предмет, мета, основні цілі, об'єкти та суб'єкти сільського зеленого туризму. Характеристика проекту Закону України «Про сільський та сільський зелений туризм». Принципи сільського зеленого туризму. Функції сільського зеленого туризму. Завдання сільського зеленого туризму. Концепція сталого розвитку туризму. Концепція сільського зеленого туризму.

Тема 2. Історія та сучасні тенденції розвитку сільського зеленого туризму.

Етапи розвитку сільського зеленого туризму у світі. Етапи розвитку сільського зеленого туризму в Україні. Сучасні тенденції у розвитку сільського зеленого туризму в Україні. Основні критерії, що характеризують розвиток сільського зеленого туризму. Проблеми та виклики на сучасному етапі розвитку сільського зеленого туризму в Україні. Перспективи розвитку сільського зеленого туризму в Україні. Характеристика провідних світових моделей сільського зеленого туризму. Принципи та механізми успішного досвіду розвитку сільського зеленого туризму у світі. Особливості організації сільського зеленого туризму в різних країнах. Напрямки та перспективи розвитку сільського зеленого туризму в Україні на підставі світового досвіду.

Тема 3. Нормативно-правове забезпечення сільського зеленого туризму в Україні.

Характеристика нормативних активів, що регулюють окремі аспекти діяльності у сфері сільського зеленого туризму в Україні. Основні аспекти право-

вого регулювання діяльності у сфері сільського зеленого туризму. Вимоги до сертифікації у сільському зеленому туризмі. Європейський досвід у сфері стандартизації та досягнення успіху в сільському зеленому туризмі. Стандарти сільського зеленого туризму в Україні. Вигоди для сертифікованих садиб і туристів. Рекомендовані критерії якості надання послуг у сфері сільського зеленого туризму. Програма категоризації «Українська гостинна садиба». Сутність та мета категоризації засобів розміщення у сфері сільського зеленого туризму. Характеристика чотирьох категорій мережі «Українська гостинна садиба». Напрями модернізації критеріїв визначення категорії «Українська гостинна садиба».

Тема 4. Природно-рекреаційний потенціал розвитку сільського зеленого туризму.

Аналіз природних, історико-культурних та етнографічних ресурсів сільської місцевості для розвитку сільського зеленого туризму. Види результатів комплексного аналізу природних, історико-культурних та етнографічних ресурсів сільської місцевості. Сутність та характеристики рекреаційного районування. Оцінка потенціалу регіонів України у сільському зеленому туризмі. Характеристика Карпатського регіону для розвитку сільського зеленого туризму. Найпопулярніші туристичні маршрути для розвитку сільського зеленого туризму в Карпатах. Характеристика регіону Центральної України для розвитку сільського зеленого туризму. Туристичні кластери та напрямки для сільського зеленого туризму в регіоні Центральної України. Характеристика регіону Південної України для розвитку сільського зеленого туризму. Найпопулярніші туристичні напрямки маршрути для розвитку сільського зеленого туризму в регіоні Південної України. Характеристика Поліського регіону для розвитку сільського зеленого туризму. Найпопулярніші туристичні напрямки та маршрути для розвитку сільського зеленого туризму в Поліському регіоні.

Тема 5. Інфраструктура сільського зеленого туризму.

Сутність інфраструктури туризму, внутрішня та зовнішня інфраструктура. Елементи інфраструктури сільського зеленого туризму та їхній вплив на вибір місця відпочинку. Складові впливу елементів інфраструктури сільського зеленого туризму на вибір місця відпочинку. вплив елементів інфраструктури сільського зеленого туризму на вибір місця відпочинку. Характеристика основних типів об'єктів розміщення у сільському зеленому туризмі. Вимоги до облаштування об'єктів сільського зеленого туризму. Характеристика елементів допоміжної інфраструктури в сільському зеленому туризмі (транспорт і шляхи, зв'язок, харчування та інші). Рекреаційно-спортивна, історична та культурна інфраструктура як важливі складові сільського зеленого туризму.

Тема 6. Технологічні основи гостинності у сільському зеленому туризмі.

Ключові відмінності сільського зеленого туризму від масового (готельного) туризму. Характеристики та особливості чотирьох етапів гостьового циклу в сільському зеленому туризмі. Права власників садиб у сільському зеленому туризмі. Обов'язки власників садиб у сільському зеленому туризмі. Вимоги до обслуговуючого персоналу в сільському зеленому туризмі. Забезпечення безпе-

ки у сфері сільського зеленого туризму: фізична та майнова безпека, екологічна безпека, медична безпека та здоров'я, соціально-культурна-безпека. Обов'язки господаря оселі у забезпеченні безпеки туристів.

Тема 7. Формування туристичного продукту в сільському зеленому туризмі.

Чинники, які впливають на формування програми перебування туристів у сільському зеленому туризмі. Види програм прийняття гостей у сільській садибі. Етапи розробки та варіанти наповнення програми перебування туристів у сільському зеленому туризмі. Ключові вимоги до організації програми перебування туристів у сільському зеленому туризмі. Види спеціалізованих туристичних маршрутів у сільському зеленому туризмі. Етапи розробки та стратегії просування спеціалізованих туристичних маршрутів. Переваги та виклики спеціалізованих туристичних маршрутів у сільському зеленому туризмі. Приклад проєктування гастрономічного маршруту. Приклад проєктування етнографічного маршруту. Характеристика основних блоків додаткових послуг (майстер-класи, участь у сільськогосподарських роботах, активний відпочинок) у сільському зеленому туризмі. Переваги надання додаткових послуг у сільському зеленому туризмі для власника садиби

Тема 8. Маркетингова стратегія сільського зеленого туризму.

Поділ цільового ринку сільського зеленого туризму на групи (сегменти) за відповідними ознаками. Категорії основних мотивів вибору сільського відпочинку. Матриця вибору маркетингових інструментів у сільському зеленому туризмі. Анкетування у сільському зеленому туризмі. Сутність та основні складові брендингу сільських територій. Сутність та основні складові промоції (просування) на ринку у сільському зеленому туризмі. Етапи розробки стратегії розвитку та просування сільських територій на туристичному ринку. Приклад SWOT-аналізу сільської території. Приклад детального плану просування (маркетингової стратегії) для активного сільського туризму.

Тема 9. Економіка і фінанси сільського зеленого туризму.

Характеристики сільського зеленого туризму як підсобної (непідприємницької) діяльності та підприємницької діяльності. Критерії порівняння сільського зеленого туризму як підсобної діяльності та підприємницької діяльності. Фінансові складові сільського зеленого туризму: джерела формування капіталу та інвестиції, структура витрат, ціноутворення та формування доходу, оподаткування, фінансові ризики. Напрями та особливості аналізу діяльності суб'єктів сільського зеленого туризму. Види та характеристика результатів діяльності в сільському зеленому туризмі. Економічні показники оцінювання результатів діяльності суб'єктів сільського зеленого туризму. Соціальні показники оцінювання результатів діяльності суб'єктів сільського зеленого туризму. Екологічні показники оцінювання результатів діяльності суб'єктів сільського зеленого туризму.

Тема 10. Організаційно-управлінський процес у сільському зеленому туризмі.

Механізм менеджменту сільського зеленого туризму: сутність, підсистеми, функції управління. Концепція SMART-детермінант у сільському зеленому

туризмі. Приклад SMART-плану розвитку етно-садиби. З чого починати діяльність у сфері сільського зеленого туризму. Покроковий алгоритм дій (етапи) початку діяльності у сфері сільського зеленого туризму. Напрямки порад від успішних організаторів відпочинку на селі. Порівняльні характеристики аматора й успішного господаря у сфері сільського зеленого туризму

Тема 11. Бізнес-планування у сільському зеленому туризмі.

Сутність та типова структура бізнес-плану діяльності у сфері сільського зеленого туризму. Характеристика етапів складання бізнес-плану для сільського зеленого туризму. Структура витрат (собівартість) у сільському зеленому туризмі. Чинники, що впливають на рівень цін у сільському зеленому туризмі. Методи та гнучкі стратегії ціноутворення у сільському зеленому туризмі. Психологія ціни у сільському зеленому туризмі. Приклад розрахунку собівартості послуг сільської садиби. Стратегії цінового регулювання у сільському зеленому туризмі. Приклад калькулювання вартості проживання у садибі з урахуванням різних стратегій.

Тема 12. Реалізація цілей сталого розвитку в сільському зеленому туризмі.

Цілі сталого розвитку і сільський зелений туризм. Економічні аспекти реалізації цілей сталого розвитку в сфері сільського зеленого туризму. Соціальні аспекти реалізації цілей сталого розвитку в сфері сільського зеленого туризму. Екологічні аспекти реалізації цілей сталого розвитку в сфері сільського зеленого туризму. Виклики, з якими стикається реалізація цілей сталого розвитку в сільському зеленому туризмі.

Тема 13. Формування стратегії розвитку сільського зеленого туризму в Україні.

Характеристика типів базових стратегій розвитку сільського зеленого туризму. Порівняльна характеристика підходів у реалізації стратегій розвитку сільського зеленого туризму в Україні. Алгоритм створення туристичного кластеру на Полтавщині. Світовий досвід у визначенні перспектив розвитку сільського зеленого туризму в Україні: закордонні моделі як орієнтир для України, ключові чинники успіху, перспективи розвитку через призму світових трендів, виклики, які потрібно подолати. Сутність методики SWOT-аналізу у сфері сільського зеленого туризму. Використання методики SWOT-аналізу в стратегічному плануванні розвитку сільського зеленого туризму в Полтавській області. Сильні сторони, слабкі сторони, можливості та загрози у розвитку сільського зеленого туризму на Полтавщині. Характеристика варіантів стратегії розвитку сільського зеленого туризму. Напрями активізації розвитку сільського зеленого туризму в Полтавській області.

Рекомендована література:

1. Бойко В. О., Ключник А. В., Півньова Л. В. Зміцнення конкурентоспроможності підприємств екологічного (зеленого) туризму. *Вісник Херсонського Національного Технічного Університету*. 2020. № 3. С. 213-222. URL: <https://doi.org/10.35546/kntu2078&4481.2020.3.28>.

2. Бойко В. О. Сільський зелений туризм в Україні: проблеми та перспек-

тив. *Агросвіт*. 2020. № 22. С. 58-65. URL: <http://www.agrosvit.info/?op=1&z=3333&i=8>.

3. Брич В., Галиш Н. Сталий розвиток туристичної індустрії: екологічний та статистичний вимір. *Економічний аналіз*. 2020. № 4. С. 23-30.

4. Величко О. В., Андрющенко Я. Е. Сільський зелений туризм як фактор розвитку сільських територій. *Modern Economics*. 2021. № 29. С. 40-48. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/29-2021/velychko.pdf>.

5. Географія туризму: екологічний туризм : підручник / В. В. Тарасова, І. К. Нестерчук, І. М. Ковалевська, А. С. Осіпчук. Київ : Вид-во «SBA Print», 2021. 252 с.

6. Горшкова Л. О. Розвиток сільського «зеленого» туризму як складової частини туристичного комплексу. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2020. Том 31 (70). № 1. С. 115-120. URL: https://www.econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/31_70_1/21pdf.

7. Гримак О. Я., Вовк М. В., Кіндра О. В. Агротуризм як один зі шляхів розвитку підприємництва на сільських територіях. *Науковий вісник ЛНУВМБ імені С. З. Гжицького*. Серія: Економічні науки, 2019. Т. 21, № 93. С. 31-34.

8. Європейський досвід організації сільського зеленого туризму. URL: <http://tourlib.net>.

9. Зінчук Т. О., Усюк Т. В. Зелений туризм в умовах сталого розвитку та викликів світової економічної кризи. *Проблеми економіки*. 2020. № 3 (45). С. 11-17. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2020-3_0-pages-11_17.pdf.

10. Козловський Є. В. Правове регулювання туристичної діяльності : навч. посіб. Київ : «Центр учбової літератури», 2021. 272 с.

11. Конкурентостійкість підприємств сільського зеленого туризму: теорія, механізм формування та управління [текст] : монографія / Л. В. Забуранна, А. В. Кулік. Київ : Центр учбової літератури, 2020. 292 с.

12. Кудла Н. Є. Сільський туризм: основи підприємництва та гостинності [текст] : навч. посіб. Київ : «Центр учбової літератури», 2021. 152 с.

13. Про особисте селянське господарство: Закон України № 742-IV від 15 травня 2003 р. / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/742-15#Text>.

14. Про сільський та сільський зелений туризм: проект Закону України. Реєстраційний № 5206 від 05 березня 2021 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=71321.

15. Про туризм: Закон України № 324/95-ВР від 15 вересня 1995 р. / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text>.

16. Про фермерське господарство: Закон України № 973-IV від 19 червня 2003 р. / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15#Text>.

17. Світовий досвід розвитку сільського зеленого туризму. URL: <http://archive.nbuv.gov.u>.

18. Сільський зелений туризм – пріоритет розвитку туристичної галузі

України. URL: <http://tourlib.net>.

19. Цілі сталого розвитку. Україна. Добровільний національний огляд. URL: <https://mof.gov.ua/storage/files/>.

3. ТУРОПЕРЕЙТИНГ

Тема 1. Теоретичні основи туроперейтингу.

Сутність туроператорської діяльності. Поняття «туроперейтинг» та види діяльності туроператора. Основні функції туроператорської діяльності. Основні функції туроператорів. Класифікація та види туроператорів. Основні типи туроператорів. Завдання туроператора на туристичному ринку. Середовище функціонування туроперейтингу. Зовнішні та внутрішні фактори туроперейтингу.. Сучасні тенденції розвитку туроперейтингу.

Тема 2. Нормативно-правові вимоги до організації туроператорської діяльності.

Регуляторні вимоги щодо організації туроператорського та турагентського бізнесу. Державне регулювання туристичної діяльності. Нормативно-правові вимоги організації туроператорського бізнесу: Закон України «Про туризм» (з останніми змінами), Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності», «Ліцензійні умови ведення туроператорської діяльності», інші нормативно-правові документи. Порядок отримання ліцензії на туроператорську діяльність в Україні. Ліцензування у сфері туристичної діяльності. Ліцензійні умови та вимоги до матеріально-технічної бази, кваліфікації персоналу, фінансового забезпечення. Механізми державного контролю та нагляду за діяльністю туроператорів. Система сертифікації туристичних послуг.

Тема 3. Туристичний продукт та його проєктування.

Сутність і структура туристичного продукту. Типи туристичних пакетів: стандартні, індивідуальні, тематичні, спеціалізовані тури. Види та характеристика найпопулярніших турів. Процес формування турпродукту. Стадії планування туристичного пакету. Етапи створення туру: вибір напрямку, аналіз ринку, підбір і контрагування послуг, складання програми перебування, ціноутворення. Договірний план та переговори з постачальниками послуг. Послідовність робіт стосовно вибору постачальників послуг (контрагентів). Технологічна документація при формуванні турів.: маршрутні листи, програми перебування, калькуляції, ваучери, договори. Калькулювання вартості туру. Життєвий цикл туристичного продукту.

Тема 4. Організація співпраці туроператора з постачальниками та діловими партнерами.

Типи постачальників в туроператорській діяльності. Критерії оцінки та відбору туроператором ділових партнерів та постачальників. Процес вибору постачальників: критерії оцінювання, умови співпраці, надійність. Особливості ведення переговорів із постачальниками послуг. Пряма та опосередкована схема роботи туроператора з організації турпродукту. Особливості співпраці туроператора з транспортними компаніями. Організація співпраці туроператора з закладами розміщення та харчування туристів. Організація співпраці туропера-

тора з екскурсійними бюро, музеями та іншими соціально-культурними закладами. Організація співпраці туроператора зі страховими компаніями. Особливості співпраці туроператора з приймаючими туристичними компаніями. Організація співпраці туроператора з туристичними агенціями.

Тема 5. Організація діяльності з обслуговування туристів.

Загальне поняття організації обслуговування. Організація обслуговування туристів під час придбання туристичних продуктів. Організація комплексу туристичних послуг під час подорожі: транспорт, супровід. Організація обслуговування туристів у готельних закладах. Організація обслуговування туристів у закладах харчування. Організація екскурсійного обслуговування туристів. Організація обслуговування клієнтів туристичними підприємствами. Роль туроператора в координації обслуговування туристів. Сервісна підтримка клієнтів. Скарги та рекламації: порядок розгляду та врегулювання.

Тема 6. Управління якістю та безпекою в туризмі.

Мета, цілі та завдання управління якістю туристичних послуг. Критерії оцінки якості комплексного туристичного продукту. Якість туристичного продукту: параметри, стандарти, оцінка. Системи управління якістю ISO у сфері туризму. Формування системи управління якістю на туристичному підприємстві. Управління безпекою в туризмі. Безпека туристів: правові аспекти, організаційні заходи, інформаційне забезпечення. Загрози безпеки туризму та джерела небезпеки в сфері туризму. Організаційні основи безпеки туризму. Забезпечення особистої безпеки туристів при наданні деяких послуг індустрії туризму. Сутність і основні поняття страхування. Туристичне страхування: обов'язкові та добровільні види страхування. Умови договорів страхування, порядок оформлення. Укладання договорів між туристськими підприємствами і страховими компаніями.

Тема 7. Фінансові та облікові аспекти туроперейтингу.

Фінансова схема роботи туроператора. Фінансове планування та бюджетування. Структура доходів і витрат туроператора. Формування собівартості туристичних послуг. Методи розрахунку ціни туристичної послуги. Фактори, що впливають на ціну туристичного продукту. Формування фонду заробітної плати на підприємстві туроператора. Облік доходів, витрат, прибутку. Особливості оподаткування туристичних підприємств. Фінансова звітність.

Тема 8. Управління персоналом туроператора.

Кадрове забезпечення туроператорської діяльності. Вимоги до професійної підготовки фахівців. Формування команди, мотивація, атестація, підвищення кваліфікації. Організаційна структура туроператора. HR-менеджмент у сфері туризму. Етичні стандарти в роботі з клієнтами та партнерами. Корпоративна культура. Система оцінки персоналу. Лідерство та управління командою. Рекрутинг у сфері туризму. Тайм-менеджмент. Конфлікт-менеджмент. Навчання персоналу.

Тема 9. Інформаційні технології в туроперейтингу.

Сучасні IT-рішення для туроператорів: CRM-системи, GDS-системи (Amadeus, Galileo, Sabre). Автоматизація процесів бронювання, продажу, документообігу. Онлайн-платформи для формування та просування турпродукту.

Інтернет-маркетинг у туризмі. Цифрові інструменти аналітики. Електронне бронювання. Хмарні сервіси. API-інтеграція. Платіжні системи. Аналітика клієнтської поведінки. Кібербезпека. Системи управління контентом (CMS).

Тема 10. Стратегічний менеджмент в туроператорській діяльності.

Стратегічне планування діяльності туроператора. SWOT-аналіз, PEST-аналіз. Розробка стратегії розвитку: диверсифікація, інновації, нові ринки. Конкурентні переваги туроператора. Побудова бренду. Аналіз ризиків та стратегічне управління змінами. Унікальна торгова пропозиція. Стратегія виходу на нові ринки. Позиціонування туроператора. Оцінка ефективності стратегії. Антикризове управління. Ключові показники ефективності (KPI). Розвиток через інновації.

Рекомендована література:

1. Бондаренко Л. А. Інструменти підвищення якості туристичних послуг в умовах конкуренції. *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна*. Серія Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. 2021. Вип. 13. С. 167-173. DOI: 10.26565/2310-9513-2021-13-17.

2. Боруцька Ю. З. Практикум із методики створення еколого-туристичних стежок і маршрутів (з елементами сільського зеленого туризму): навч.-метод. посіб. Екологічний коледж Львівського національного аграрного університету. Львів, 2020. 166 с.

3. Влащенко Н. М., Тонкошкур М. В. Інноваційні технології в туризмі : навч. посіб. Харків : Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова, 2022. 214 с.

4. Гончаренко Н. Г. Прийняття обґрунтованих управлінських рішень на підставі економічного аналізу господарської діяльності підприємств. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2020. Вип. 30. С. 52-54. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/30_2020ua/12.pdf.

5. Інформаційні системи і технології в готельно-ресторанному та туристичному бізнесі : підручник / М. М. Скопень, М. К. Сукач, О. П. Будя [та ін.] ; за ред. М. К. Сукача, М. М. Скопеня. Київ : Ліра-К, 2022. 763 с.

6. Козловський Є. В. Правове регулювання туристичної діяльності : навч. посіб. Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. Київ : Центр учбової літератури, 2021. 272 с.

7. Кудла Н. Є. Управління якістю в туризмі : підручник; М-во освіти і науки України, Львів. ін-т економіки і туризму. Київ : Центр учбової літератури, 2021. 327 с.

8. Лега О. В., Мокієнко Т. В., Прийдак Т. Б., Сіренко О. В., Яловега Л. В. Особливості обліку та оподаткування туристичної діяльності в Україні. *Ефективна економіка*. 2021. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8789>.

9. Мальська М. П., Бордун О. Ю., Жук І. З. Управління персоналом у туризмі: теорія і практика : навч. посіб. ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. Київ : Центр учбової літератури,

2021. 232 с.

10. Про затвердження Ліцензійних умов провадження туроператорської діяльності: Постанова Кабінету Міністрів України від № 991 від 11 листопада 2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/991-2015-%D0%BF#Text>.

11. Про затвердження порядку оформлення ваучера на надання туристичних послуг та його використання. Наказ Держ. тур. адмін-ції України № 50 від 6 червня 2005 р. URL: <http://surl.li/hcudr>.

12. Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України № 222-VIII від 02 березня 2015 р. / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19#Text>.

13. Про туризм: Закон України № 324/95-ВР від 15 вересня 1995 р. / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text>.

14. Романченко Ю. О., Тютюнник С. В., Тютюнник Ю. М. Реалізація туристичних товарів і послуг: обліково-аналітичний аспект. *Пріоритетні напрями соціально-економічного розвитку України* : колективна монографія / за ред. Антошкіної Л. І., Рунчевої Н. В., Горячої О. Л. Київ : Талком, 2020. С. 131-142.

15. Шаховська Н., Сидор П. Розроблення архітектури системи планування безпечних туристичних подорожей. *Herald of Khmelnytskyi National University. Technical sciences*, 2022. Вип. 305(1). С. 96–101. doi:10.31891/2307-5732-2022-305-1-96-101.

16. Якименко-Терещенко Н. В. Організація туризму [Електронний ресурс] : конспект лекцій : для студентів спец. 241 «Готельно-ресторанна справа», 242 «Туризм» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти всіх форм навчання; Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». Харків, 2022. 83 с. URI: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/60055>.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

Підсумкова оцінка кваліфікаційного випробування на атестаційному екзамені є середньозваженою оцінкою за кожний з етапів (50 % за тестові завдання (закритого типу) і 50 % за розв'язання комплексних ситуаційних завдань).

Загальні критерії оцінювання тестових завдань:

- 90 і більше % правильних відповідей – «відмінно» (90-100 балів, А – за шкалою ЄКТС);
- 74-89 % правильних відповідей – «добре» (74-81 % – 74-81 бал, С – за шкалою ЄКТС; 82-89 % – 82-89 балів, В – за шкалою ЄКТС);
- 60-73 % правильних відповідей – «задовільно» (60-63 % – 60-63 бали, Е – за шкалою ЄКТС; 64-73 % – 64-73 бали, D – за шкалою ЄКТС);
- 59 і менше % правильних відповідей – «незадовільно» (35-59 % – 35-59 балів, FX – за шкалою ЄКТС; 0-34 % – 1-34 бали, F – за шкалою ЄКТС).

Оцінювання результатів розв'язання комплексних ситуаційних завдань відповідно до еталонних відповідей відбувається за такими загальними критеріями:

- завдання виконано повністю, відповідь обґрунтовано, висновки та пропозиції аргументовано й оформлено належним чином – «відмінно» (90-100 балів; А – за шкалою ЄКТС);
- завдання виконано не менш як на 74 %, припущено незначних неточностей у розрахунках або оформленні – «добре» (74-81 бал, С – за шкалою ЄКТС; 82-89 балів, В – за шкалою ЄКТС);
- завдання виконано не менш як на 60 %, припущено суттєвих помилок у розрахунках або оформленні – «задовільно» (60-63 бали, Е – за шкалою ЄКТС; 64-73 бали, D – за шкалою ЄКТС);
- завдання виконано менш як на 60 %, припущено значних помилок у розрахунках або оформленні – «незадовільно» (35-59 балів, FX – за шкалою ЄКТС; 1-34 бали, F – за шкалою ЄКТС).

Підсумкова оцінка кваліфікаційного екзамену здійснюється за шкалою, наведеною в табл. 1.

Таблиця 1

Шкала оцінювання кваліфікаційного екзамену: ЄКТС та 4-х балова

Сума балів за кваліфікаційний екзамен	Оцінка ЄКТС	Оцінка за 4-х бальною шкалою
90-100	А	відмінно
82-89	В	добре
74-81	С	
64-73	D	
60-63	Е	задовільно
35-59	FX	незадовільно
0-34	F	незадовільно